

УДК 336.221

Шульган Дарина,*студентка Національного університету "Острозька академія"**Науковий керівник:**викл. Недзведовська О.Є.*

РЕФОРМУВАННЯ СПРОЩЕНОЇ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ

Визнання соціально-економічних проблем розвитку в Україні є передумовою для їх подолання. Складовою такого роду проблем є рівень розвитку малого підприємництва. Досвід останніх років показує, що для значної кількості населення України розвиток малого і середнього бізнесу є основою соціально-економічного благополуччя і стабільності. Зміна такої ситуації на гірше може суттєво вплинути на рівень і перспективи розвитку країни в цілому. З точки зору малого підприємництва спрощену систему оподаткування можна вважати найбільш мобільною у структурі загальної податкової політики країни, а податкове регулювання, в свою чергу, є одним з найбільш мобільних елементів механізму регулювання цієї політики. Суть податкового регулювання, в цьому випадку, полягає в розробці та застосуванні системи економічних засобів оперативного втручання у хід виконання податкових зобов'язань. Сучасна економічна наука визнає роль малого підприємництва як найважливішу при вирішенні завдань соціально-економічного розвитку держави. Крім цього, у процесі ведення малого бізнесу формується культура підприємництва, необхідна для економічного зростання і повноцінного становлення конкурентоспроможної держави [5].

Метою дослідження є визначення напрямів реформування спрощеної системи оподаткування та обґрунтування шляхів її подальшого розвитку в Україні.

З прийняттям Податкового кодексу України, який не вирішив проблем спрощеної системи оподаткування, і надалі точаться дискусії щодо її економічної доцільності, переваг та недоліків. Тому, на часі продовження досліджень спрощеної системи оподаткування,

розробка та удосконалення елементів її механізму. Відсутність якісних зрушень щодо реформування спрощеної системи оподаткування зумовлена тим, що дана проблематика є доволі специфічною на пряму зачіпає інтереси майже 2,5 млн. громадян України [6].

Основною причиною існування спрощеної системи в Україні є її необхідність, як соціальної функції, в умовах нестабільної фінансово-економічної ситуації в країні. При цьому держава також отримує пряму вигоду, адже самозайнятість населення автоматично знімає соціальну напруженість шляхом спаду рівня безробіття, і, як результат, необхідності витрат на різноманітні соціальні виплати.

Спрощена система оподаткування – особливий механізм управління податків і зборів, що встановлює заміну сплати окремих податків і зборів, встановлених Податковим кодексом України (наприклад, від податку на прибуток, збору за провадження деяких видів діяльності, податку на землю, збору на розвиток виноградарства, хмелярства та садівництва тощо), на сплату єдиного податку в порядку та на умовах, визначених цією главою, з одночасним веденням спрощеного обліку та звітності [2].

Спрощена система оподаткування виконує роль початкового етапу для багатьох підприємців, які зможуть створити початковий капітал для подальшого розширеного відтворення свого бізнесу. Нарощуючи фінансово-економічний потенціал, приватні підприємці з часом виходять на новий рівень ведення своєї діяльності, працюючи не тільки на власну користь, але й на благо суспільства та держави. Це зрозумілий шлях розвитку для суспільства, що сповідує ринкові цінності розвитку економіки.

Єдиний податок являється найвагомим серед доходів місцевих бюджетів. Протягом останніх трьох років спостерігалась наступна динаміка надходжень єдиного податку від суб'єктів малого підприємництва (табл. 1).

Таблиця 1
Надходження єдиного податку до місцевих бюджетів України
у 2009-2012 рр.

Надходження єдиного податку, млн. грн.	2009 р.	2010 р.	2011 р.	3 кв. 2012 р.
Всього, у т. ч.	1766,3	1895,4	1987,9	3309,5
з юридичних осіб	662,6	732,4	874,7	825,4
з фізичних осіб	1103,7	1162,9	1113,2	2484,2

З даних таблиці помітно, що надходження від єдиного податку у 2011-2012 рр. значно зросли. Це пов'язано з тим, що вже розпочалось незначне реформування спрощеної системи оподаткування суб'єктів малого підприємництва, а саме з тим, що було внесено зміни до Податкового кодексу, які передбачають нові терміни сплати та запроваджено нові ставки оподаткування. Також помітно, що більші кошти надходять від фізичних осіб, тобто приватних підприємців.

Зрозуміло, і те, що за весь період існування спрощеної системи оподаткування накопичились проблеми, які вимагають законодавчого та економічного урегулювання. Але мова повинна йти саме про удосконалення системи в інтересах малих підприємців, а ніяк не про нівелювання загалом спрощеної системи оподаткування. Власне без цього неможливий подальший розвиток суспільства, демократії та і самої держави взагалі. Про це говорять і цифри, у Європі питома вага малого і середнього бізнесу у ВВП складає до 60 %, а в Україні – всього лиш трохи більше 5 % [4]. Ця питома вага стосується саме ВВП, але ніяк не доходів Державного бюджету. Тому, реформування спрощеної системи оподаткування повинно полягати, здебільшого, в удосконаленні регулюючої функції податків і зборів.

Податковий кодекс України, тимчасово залишивши в дії спрощену систему оподаткування, зберіг існуючі види діяльності, які могли здійснювати суб'єкти підприємницької діяльності, а також старий розмір єдиного податку – від 20 до 200 гривень. Проте, суттєвий негатив для малих підприємців закладено в забороні великому бізнесу вносити до валових витрат витрати на купівлю товарів чи послуг, отриманих від підприємців, що працюють за спрощеною системою оподаткування. Тобто, з одного боку, Кодекс не забороняє співробітництво великого бізнесу з спрощенцями, але з іншого, неможливість перенести оплату їхньої праці на валові витрати робить таку співпрацю не вигідною. Проте, такі нововведення не вирішують проблеми загалом, а через недосконалість існуючої спрощеної системи оподаткування негативні наслідки є і у бізнесу, і держави. Ці наслідки полягають у: фактичному зниженні реальних обсягів обороту товарів та послуг, що дають право малим підприємцям на застосування спрощеної системи оподаткування. За 12 років дії спрощеної системи оподаткування індекс споживчих цін зріс у 5,5 разу, мінімальна заробітна плата – у 20 разів. Висока інфляція за цей період знизила реальний допустимий показник більш, ніж у п'ять разів; низькій фіскальній ефективності. Через інфляцію та мінімізацію оподаткування знижуються і реальні доходи бюджету

від справляння єдиного податку, що за весь період зріс на 20 гривень (з 180 до 200 гривень) [6].

Разом з тим, недоліки спрощеної системи оподаткування не є аргументом для її ліквідації. Це буде неоптимальним рішенням через надзвичайно важливе соціальне значення для України. Крім цього, в сучасних ринкових умовах наявні вільні ніші, де лише малий бізнес може бути ефективним. Для оптимізації балансу інтересів між державою та малим бізнесом необхідно реалізувати комплекс наступних заходів, основними з яких, на нашу думку, є:

1. Для платників єдиного податку за використання праці найманих працівників без належного оформлення трудових відносин посилити відповідальність.

2. Створити стимули для місцевих органів влади в зацікавленості розвитку малого бізнесу на їх територіях.

3. Зробити диференційованим (в межах року) граничний обсяг виручки від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг, прив'язавши його або до індексу мінімальної заробітної плати, або до індексу інфляції.

4. Аналогічно до попереднього пункту, запровадити диференційовані (в межах року) ставки оподаткування.

5. Оптимізувати коло платників податку, що дозволить зменшити обсяги мінімізації оподаткування.

6. Оптимізувати перелік податків і зборів (обов'язкових платежів), що замінюються єдиним податком [3].

Отже, реформа спрощеної системи оподаткування має особливе значення для створення сприятливого інвестиційного середовища в Україні в частині державної підтримки малого бізнесу. Ця система забезпечила б динамічний розвиток малого підприємництва та стабільні надходження до бюджету, що свідчить про адаптованість та прийнятність її для значної категорії суб'єктів підприємницької діяльності. Як бачимо, необхідне термінове внесення змін до регулюючих елементів системи спрощеного оподаткування. Саме законодавче регламентування дозволить зберегти позитивну динаміку функціонування спрощеної системи, а також усунути виявлені недоліки, що використовуються для мінімізації податкових зобов'язань.

Для усунення недоліків спрощеної системи оподаткування необхідно, перш за все, ввести зміни до законодавства та прийняти Податковий кодекс, який містить значні вдосконалення даної системи. Зокрема, необхідно реалізувати заходи комплексного реформування спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності. Доцільним

є встановлення прогресивної шкали ставок оподаткування для різних обсягів виручки платника єдиного податку. Таким чином, забезпечуватиметься своєрідна фіскальна справедливість, оскільки особа з вищим рівнем доходів в даному випадку сплатить більшу суму податкового зобов'язання.

Продуктивним могло би бути використання зарубіжного досвіду, зокрема країн Європейського Союзу, де спрощені системи оподаткування суб'єктів малого підприємництва набули поширення в інших формах державної підтримки, а саме:

- звільнення окремих видів підприємств від необхідності ведення звітності про результати господарської діяльності та запровадження спрощеної системи бухгалтерського обліку і звітності;

- запровадження спеціальних режимів оподаткування податком на додану вартість деяких видів операцій, характерних для фермерських господарств і сільськогосподарських кооперативів та ін.

Такі підходи передбачають здатність через механізм малого бізнесу у повній мірі вирішувати проблеми зайнятості населення, скорочувати рівень безробіття, створювати нові робочі місця та задовольняти пропозицію на ринку праці, особливо в умовах виходу з фінансової кризи та дефіциту робочих місць.

У результаті проведеного дослідження можна дійти висновку, що сучасні умови оподаткування малого бізнесу характеризуються відсутністю дієвої системи державної підтримки. Першочергового реформування для досягнення зазначених пріоритетів, вимагає законодавча база з питань оподаткування, яка б найбільшою мірою враховувала соціально-економічний та науково-технічний розвиток нашої держави, і створила нові податкові умови, які б сприяли розвитку малого та середнього бізнесу. Проведений аналіз переконує, що спрощений режим оподаткування може бути значно ефективнішим у порівнянні із діючим. Використання оптимального режиму спрощеного оподаткування забезпечить динамічне створення робочих місць, швидке реагування на зміни ринку праці та поглинання надлишків робочої сили.

Виходячи з вищесказаного, можна запропонувати такі шляхи удосконалення системи спрощеного оподаткування: законодавче закріплення спрощеної системи оподаткування шляхом прийняття спеціального закону або окремої глави Податкового кодексу; здійснення індексації показника єдиного податку та обсягу виручки від реалізації продукції з урахуванням рівня інфляції; застосування спрощених схем справляння окремих податків для певних галузей

чи виробництв; обґрунтоване обмеження кола платників, на яких не поширюється спрощена система оподаткування, обліку та звітності.

Література:

1. Податковий кодекс України із змінами, останнє внесеними 06.12.2012.

2. Буряк Н. Б. Лукаш С. В. Шляхи удосконалення спрощеної системи оподаткування в Україні// Інноваційна економіка. – 2011. – С. 219-222.

3. Корпан Б. Спрощена система оподаткування і майбутнє України: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.narodnapravda.com.ua/economics/4cf5f9299fbfd/>.

4. Майсіора О. М. Сутність та проблеми розвитку малого підприємства в економіці України / О. М. Майсіора // Економіка та держава. – 2010. – №2. – С. 61–63.

5. Молдован О. Щодо реформування спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності. Аналітична записка: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/217/>.